

OQ ZOTSIZ KALAMUSHLAR INGICHKA ICHAGINING YOSHGA BOG‘LIQ MORFOLOGIK VA MORFOMETRIK XUSUSIYATLARI

Tillayev S.S.

Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti, Buxoro, O‘zbekiston

Ilmiy rahbar: t.f.d., dotsent **L.J. Sultonova**

Kalit so‘zlar: ingichka ichak, so‘rg‘ichlar, kriptalar, morfometriya, kadahsimon hujayralar, yosh dinamikasi.

Dolzarbliqi. Ingichka ichak devorining me‘yoriy tuzilishi va uning yoshga bog‘liq o‘zgarishlarini aniq bilish har qanday eksperimental-morfologik izlanishda patologik siljishlarni obyektiv baholash uchun asos hisoblanadi. Shu bois anestetiklar va jarohat ta‘sirini o‘rganishdan avval sog‘lom hayvonlarda me‘yoriy morfometrik ko‘rsatkichlarni yosh bo‘yicha qat‘iy belgilash zarur.

Tadqiqot maqsadi. 3 va 9 oylik oq zotsiz kalamushlarda ingichka ichakning o‘n ikki barmoqli, och va yonbosh bo‘limlari devorining me‘yoriy morfologik hamda morfometrik xususiyatlarini yosh nuqtai nazaridan solishtirib aniqlash.

Material va usullar. Nazorat guruhidagi 20 ta sog‘lom oq zotsiz erkak kalamush (har bir yosh guruhida 10 tadan) tekshirildi. Tayyorlangan 5–7 mkm parafin kesmalar gematoksilin-eozin, van-Gizon va alcian ko‘ki usullarida bo‘yaladi. Mikroskopiya Olympus BX-41 asbobida 100×, 200× va 400× kattalashtirishlarda bajarilib, morfometrik o‘lchovlar QuPath raqamli tahlil dasturi yordamida o‘tkazildi.

Natijalar. Har ikkala yosh guruhida ham ichak devorining klassik to‘rt qavatli tuzilishi — shilliq, shilliq osti, mushak va seroz qavatlar — to‘liq saqlangan holda kuzatildi. Yosh ortishi bilan barcha morfometrik ko‘rsatkichlar izchil oshib bordi. 3 oylik kalamushlarda so‘rg‘ichlar balandligi o‘n ikki barmoqli ichakda $625 \pm 2,2$ mkm, och ichakda $703 \pm 4,5$ mkm va yonbosh ichakda $482 \pm 2,8$ mkm bo‘lgan bo‘lsa, 9 oylikda mos ravishda $721 \pm 2,6$, $822 \pm 5,8$ va $562 \pm 2,0$ mkm gacha yetdi. Kriptalar chuqurligi

192/173/153 mkm dan 233/214/184 mkm gacha, ichak devori umumiy qalinligi esa 521/482/431 mkm dan 612/561/503 mkm gacha ortdi.

Eng katta nisbiy o'sish mushak qavati qalinligida qayd etildi: u o'n ikki barmoqli ichakda 30,9 %, och ichakda 29,2 % va yonbosh ichakda 31,7 % ga ko'paydi. Alcian ko'ki bilan bo'yalganda taxminan bir xil o'lchamli maydonda ($\sim 1,12 \times 10^6 \text{ px}^2$) kadahsimon hujayralar soni 3 oylikda 145–148 tani, 9 oylikda esa 153–157 tani tashkil etdi; musin sekretsiyasi 9 oylik hayvonlarda sezilarli faollashgan edi. Van-Gizon bo'yog'i 9 oylikda kollagen tolalarining zichroq va tartibli taqsimlanishini, ya'ni to'qima yetukligini ko'rsatdi.

Xulosa. 3 oylikdan 9 oylikka o'tishda ingichka ichakning barcha bo'limlarida so'rg'ich-kripta tizimi, shilliq va mushak qavatlari izchil rivojlanib, eng jadal o'sish mushak qavatida ($\approx 29\text{--}32\%$) namoyon bo'ladi. Aniqlangan me'yoriy ko'rsatkichlar anestetiklar va qo'shma jarohat ta'sirida yuzaga keladigan patologik o'zgarishlarni obyektiv baholash uchun ishonchli tayanch qiymatlar vazifasini o'taydi.